

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

Kiadó hivatal:

Középutca, Stein J. könyvkereskedése.

Szerkesztői szállítás:

belső-szénfűz 131. szám.

Hirdetési ár: 5 hasábos garmond sorért 1-szor 7 kr., 2-szor 6 kr., 3-szor 5 kr., s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetéseket felvételnek Bécsben Oppelk Alajossal (Wollzeile 22. sz.) J. Hassenstein és Voglérnél (Wollzeile 9. sz.).

Pesten: Zeisler M. hirdetés felvételi irodájában (Königsplatz Nr. 60.)

Nyilvántartási emlekek sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez szíveskednek.

Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik.

Még e len e lap hetenkint háromszor, u. m.

kedden, csütörtökön és szombaton reggel.

Előfizetési ár:

egész évre 12 frt, fél évre 6 frt, évnegyedre 3 frt.

Eredeti távsürgöny.

Feladatott Pesten oct. 14-én este 8 ó. — p

Érkezett Kolozsvárra oct. 15-én reggel 3 ó. 30 p.

A királyi táblára nézve valamennyi országgyűlési osztály szavazattöbbséggel a status quo fenntartása mellett nyilatkozott.

Karageorgevics szembesítése befejeztetvén, ma visszaindított Pestre.

Az államvaspálya-társulat rögtön hozzá fog Czeglédtől Marchegig a második vonal építéséhez.

Valami a bíró függetlenségéről.

(S.) Hol van a legtökéletesebb? Hol van, mi semmi kívánni valót sem hagy fenn? Talán sehol sem keresték ezt buzgóbban, mint az államtudomány terén, s talán sehol sem is győződtek meg jobban, hogy a mit kerestek az mindeddig még csak az égből találták.

Föltétlen dicsőíteni, a felhőkig magasítani valamely államintézményt, lehet ugyan, megbírja a papiros, de nehezen győzi meg a kutató, gondolkodó főt; — igazolhatja az elmélet, mely egyébiránt gyakran téved a delibabok országába; de a rideg, kézzelfogható valóságot követelő gyakorlat gyakran meghazudtolja a légvárak után kapkodó ábrándozót.

Hogy minden, a mi emberi egyszersmind a gyalogság és hiányosság jellegét viseli, az a dolog természetében fekszik.

Sokan jöhettek ez elmékedésre, midőn végig olvastak némely a bírói függetlenségre vonatkozó közelebről megjelent cikket és emlékiratot, melyekben a kinevezés és választás hasonlított össze, előbbi minden folt nélkül sugárzó fénykörben tündöklék, míg az utóbbitól minden érdem megtagadtatik.

Őseink századokon keresztül választott bírák alatt éltek, s mondhatjuk, hogy meg is éltek, azt legalább határozottan senki sem állíthatja, hogy a mult idők igazságszolgáltatása merőben és teljesen rossz volt.

Az újabb államtudomány a kinevezést tartja a bírói függetlenség egyedüli biztosítékának.

Megengedem, hogy az utóbbi eljárás részén több az előny, azaz hogy kevesebb hátránya van; de azért nem vagyok hajlandó a választási rendszer felett föltétlen pálcát törni, mert ennek is vannak tagadhatlan jó oldalai.

Az elmélet így szól: „A hivatalnok van a népert és nem ez amazért.” Választott tisztviselőnél így áll ez a gyakorlatban is, mert saját érdekük ezt kívánja, különben bizvást számíthatnak legközelebbi alkalommal a kiválasztásra.

Nem kérdjük, ha ez volt-e a praxis, a kinevezett hivatalnok mindenikénél is.

Ámde ezzel szemben azt állíthatni, hogy a választott bíró éppen azért, mert mindkét perlekedő félnek egyazon ügyben egyszerre igazat nem adhat, meglehet azon lesz, hogy a hatalmasabbnak s a választásokra több befolyással bíróknak szolgálaton igazságot, akár van sajátkép igaza akár nincs, különben szintén tarthat a kiválasztatástól.

E felett kétségtelen, hogy a választott hivatalnok nagy mértékben függ az illető helyhatóságban vezérekedő komától, sógortól, szóval családi befolyástól — ha csak bizonyos időtartamra választatik.

De másfelől az is igaz, hogy a kinevezett hivatalnok a kormányának mindenre később eszközre mint a választott.

Egy közelebb megjelent s különben a korszellem teljes magaslátán álló ügyvédi emlékirat ugyan éppen ellenkezőt állít.

Azonban eltekintve azon kényes és még most senki által meg nem fejthető kérdéstől, vajjon mindig hazafias szellemű alkotmányos kormányunk lesz-e, mely alárendeljeitől csak

alkotmány- és törvényszerűt követel, azt merjük állítani: hogy az önkényre hajlandó kormány mégis csak később eszközt talál abban, kit ő teremtet, s a kitől minden perczben elveheti azt, a mit adott, semmint abban, a kit az illető helyhatóság választói szabadon választottak, s bizalmukkal megtisztelték.

A fennebbieken alig jelzettékből, azt hiszem, eléggé kitűnik, hogy míg a választás saját választói szeszélyétől érdekelbeli követeléseitől, addig a kinevezés a kormánytól teszi a bíró függetlenségét, már pedig én csak azt tartom teljesen független bírónak, a ki, úgy fel-, mint lefelé az.

A kormánytól függés ellen legjobb biztosíték az elmozdithatlanság, és így a kinevezés előnyeit kicsinyíteni nem lehet.

Hanem ilyformán a választói szeszélye ellen is van biztosíték, t. i. az élethossziglani választás, de e rendszer csak akkor ellensúlyozza amaz előnyt, ha a választás eleget bír tenni azon másik kelléknek, mely megkívánja, hogy a bíró ne csak független legyen, hanem kellő képességgel is bírjon; a korlátlan szabad választásnál előforduló érdekek ugyanis igen-igen ritkán engedik meg, hogy a választás a legméltóbbra, a legképesebbre essék.

Ez ellen egyedüli óvszer ha elvül állítatik fel: hogy csak bírói vizsgát letett, kellő képességgel ellátott egyének közül lehessen választani.

Körülményeink közt leghelyesebbnek tartanám a középútat, t. i. a szabad választás és kinevezés egyesítését, hogy t. i. az első bíróságok személyzetét bírói képességgel bírókból szűkebb körű választó testületek u. m. a városi képviselőtestületek és megyei bizottmányok szabadon válasszák, a másodbíróságokat az első bíróságnál ki-tüntet egyénekből a kormány nevezze ki, a legfőbb bíróságokat pedig a parlament maga válassza, így aztán mindkét elv előnye egyesítettnek, s a bírósági testület mind fel-, mind pedig lefelé függetlenítettnek.

Ennek analógiáját feltaláljuk az 1848 előtti erdélyi alkotmányban; ugyanis a helyhatósági elsőfokú bíróságokat az illető helyhatósági testületek választották, a másodbíróság személyzetét, t. i. a királyi tábla ülnököket a kormány nevezte ki, a törvény szerint legf. bíróságot képező főkormányzókat pedig az országgyűlés választotta.

Még van egy szintén veszélyes tényező, melytől sok bíró függ, t. i. az anyagi gond, a szűkség.

A becsület, jellemes, lelkiismeretes bíró, ha csekély évdíjjából megélni nem tud, azon van, hogy saját kötelességszerű foglalkozásán kívül más mellék keresetet is kapjon, s magát és családját így igyekszik fenntartani, a mi aztán a közszolgálat nem kis kárára van.

Nem így az ellenkező tulajdonokkal felruházott törvényszéki hivatalnok. Ez a legelső csábításnak áldozatul esik s megvesztetteti magát, ki nagyobb, ki kisebb összeggel.

Díjjazzuk tehát kellőképp a bírói kart, hogy gond nélkül csak is hivatalának élhessen. Ez is egyik neve a függetlenségnek, s pedig nem a legjelentéktelenebb.

Pest, október 12. 1868.

(y z n.) „Deák ácsapott a baloldalra...”

„A kormány lép, — vagy a legjobb esetben Horváth Boldizsár igazságügyminiszter teszi le tárcáját...”

Tegnap, bármerre járt az ember, még „Bem” negyvenedik előadásán is — a mely közbevetéssel legyen mondva, éppen úgy megtörtént a szűfőlégi a budai Horváth-kerti színpadon, mintha először adták volna — csak a főbb idézett szavakat lehetett hallani, a különböző politikai elvekhez mért, és azokat prima vista eláruló arczjékkal.

A pozitívítás, melylyel az eseményt híresztelték, nekem is szegret tütött fejembe.

Miért ne történhetnék meg a dolog való-sággal.

Deák soha sem pártolt embereket, nem is fog, — hanem elveket.

És ha a miniszterium hűtlenné válnék eddig követett elveikhez, melyek Deák elvei is, lehet-

len-e, hogy a nagy hazafi elpártoljon, és az oppo-sitio sorába lépjen?

Nem csak nem lehetetlen, sőt bizonyos is; — mert, miként érintők, Deák előtt földolog nem a nevek, hanem az elvek.

Mindenestre támogatni fogja a kormányt addig, míg az ő elveit vallja, követi, — ha nem, elvonandja támogatását, és más úton igyekszik majd a haza érdekében helyeseknek tartott — sőt helyeseknek be is bizonyult elveit érvényre emelni.

Mi így ismerjük Deákot, — s alig csaló-dunk.

Ily gondolatokkal tépelődve ballagtunk haza tegnap este a „vöröstoronyi út” után, a mely azonban csak a színpadon folyt le, de nem vér nélkül, mert egy „önkéntes honvéd” — vulgo statista — ügytelenségből ellötte újját, és már már komolyan kezdtük journalistikai hivatásunknál fogva, így is amugy is kivonni ezen semmiesetre sem remélt eventualitásból a következményeket, midőn egy jóbarátunk toppan be hozzánk a közlékeny természeténél fogva felvilágosított a történetről, melyekből sokan a főbb kombinációt, tudniillik Deák ácsapását a baloldalra, tehát az ellenzék sorába lépését, és mit én tudom még mit mindent származtattak.

Az egész dolog röviden nem állt egyébből, minthogy Deák, pártja utóbbi tanácskozmányán, melyben az igazságügyminiszterium által kidolgozott „törvénykezési rendtartás” tárgyalatott, „ellen-kező nézetben” volt Horváth Boldizsárral.

Tehát mégis!

Igen, ezt nem lehet tagadni.

Említettük már egy ízben, ha jól emlékezünk éppen most egy éve — mert a dolog már régen vitattatik — hogy igazságügyminiszterünk ked-vencez eszméje megszorítani a királyi táblát, azaz mintegy ennek helyét pótló nyolcz főlebb-viteli törvényszéket szervezni az ország külön-b-féle vidékein.

A törvénykezési rendtartásnak a tanácskozmányban történt előleges tárgyalása alkalmával szóba jött természetesen e kérdés is és Deák most ez egyszer ellenkező nézetben volt az igazságügy-miniszterrel, tudniillik azt sürgette, hogy a királyi tábla — legalább egyelőre, különösen pedig addig, míg majd a megyék szerveztetnek, mit okvetlenül követni fog a főlebbviteli törvényszékek organisatiója is, maradjon Buda-Pesten, s hatásköre mint eddig, legyen az egész országra — nem pedig csak bizonyos vidékre — kiterjesztve.

Hogy mily fontos okok bírták az igazságügyminisztert oly javaslat benyújtására, a mely a kir. tábla felosztását indítványozza, Deákot pedig annak sürgetésére, miszerint a kir. tábla ezáltal még maradjon a régi, — most nem érintjük, csak azt emeljük ki, mikép a pártvezér s a miniszter között felmerült ezen nézetkülönbség adott alkalmat a levelünk elején idézett hírek terjesztésére.

Pedig, habár tetteg áll is e nézetkülönbség, melyet nemcsak a bal-, hanem a jobboldal tagjai közül is sokan osztanak, lényeges szakadással, miniszterválságról sat. szó sincs, mert „e kérdés nem tekintetül pártkérdésnek; a miniszter megmaradhat nézetétől, de éppen úgy a párt tagjai is saját véleményük szerint fognak szavazhatni.”

Hogy Deák véleménye a képviselőházban többséget nyerend, ezt már előlegesen is bizonyos-nak tartjuk.

Am ezért a jobboldal viszonya a kormány irányában nem fog alteráltatni, — nem lesz baj, mitől sokan tartottak, — minek némelyek talán ör-vendettek volna is.

Kolozsvár, okt. 14. 1868.

Tisztelt szerkesztő úr! Engedjen pár sort váro-sunk polgárainak érdekében. Köztudomás, hogy városunkban a keleti marhavész f. évi szept. 18-án újból kúttott s ez idő óta a beteg marhák száma nem hogy apadt volna, de sőt naponta növekszik. Korlátozásra vagy lehető megszüntetésére, tudomá-sunk szerint, a hatóság minden töle kitelhetőt el-elkövetett, de e közhasznú eljárásában két főaka-dályra talált. Az érdekelt polgárok nem nyújtottak öszintén segítséget a hatóságnak a vész elnyomá-sára és korlátozására: beteg marháikat nem siettek följelenteni, sőt lehetőleg eltírták a vész jelent-kezését. Ennek okát főleg abban vélem találni, hogy az e részben fennálló régi utasítás nem fog-lalja magában azon szabályt, hogy a lebonkított vagy kivágott marhák értéke teljesen kártalanít-tassék. Ez okon kettőre vagyok bátor felhívni a közfigyelmet. Ha a vész mihamarábbi megszü-

nését óhajtják polgártársaink — és vajjon melyik ne óhajtáná azt — siessenek a hatóságot czélsszerű rendelkezések fogantatásában teljes erejükkel támogatni, mert lanyhaság és közöny által maguk-nak és másoknak okoznak kiszámíthatlan kárt: ez uttal és ily körülmények közt a közérdeket csak egyesek veszteségével lehet megóvni. Azonban az egyesekre súlyosodó csapásokat ényhíteni a város közönségének is kötelessége, s így szükségesnek látnám, hogy ezek érdekében városi képviselőtünk felszólalna a magas kormánytól kieszközöltvén azt, hogy a vész megszüntetése tekintetéből lebonkított és kivágott marhák teljes értékének megértése az állampénztárból mielőbb kieszközöltesék, s így az egyeseken és a város gazdáinak egyetemén is mielőbb segítve legyen. E kérelmezés megtörténte után senki sem vádolható a képviselőtestületet mulasztással, s a hatóság erélyes rendelkezése is kellő sikert mutathatna fel.

Földtehermentesítési ügy.

Azon erdélyi birtokos osztálynak, melynek az 1848 ban vesztett urbériségek után a törvényileg biztosított kárpótlásukért még mindig várandóságai vannak, kedves tudósítást véltünk tenni, a midőn az erdélyi kir. f. t. m. alapigazgatóságnak ez ügy érdekében közelebről kibocsátott rendeleti közlöljük azt, a mely egyfelől a valósításokkal foglal-kozó bizottságokhoz intéztetett, melynek is szövege a következő:

Azon fontos köz- és magánérdekeknek fogva, melyek az erdélyi földt. ment. ügyvel közvetlen vagy közvetített kapcsolatban állanak, valamint más-felől az említett ügykezelés lassúsága ellen több oldalról emelt panaszok folytán, multhatatlannul rend-szabályokról kelle gondoskodni, melyek arra szol-gálnak, hogy a földt. ment. ügy lejárátása a magas kormány várakozásainak, — a m. kir. bel-ügyminiszter úr excaja több ízben kifejezett óhajta-sainak, — mint szintén a kárpótláshoz igényt tar-tók érdekeinek megfelelő lendületet nyerhessen, s ez ügy véglegombolyítása minél közelebbi kilitásba helyeztetessék.

E czélból a mai napról és jelen szám alatt a m. kir. erd. alapigazgatóság keblü személyzeté-bez valamint a vezetése alatti számvevő osztályhoz, ugy az illető pénztári hivatalhoz is az ügymenet jelen helyzetének megfelelő utasítások és rendel-ke-zések intéztettek.

Mivel pedig a fennebbi közegek munkabeli haladása igen sok részben azon erélytől és gyors-ságtól van feltételezve, melyet a valósító bizottmá-nyok saját hatás- és munkakörükből kifejtteni igye-keznek: ennél fogva a valósító bizottságoknak azon általános figyelmeztetés mellett, miszerint minden figyelmeztetést és törekvésüket összpontosítsák arra, hogy az ügymenet gyorsítása és munkálataik minél tökéletesebb volta érdekében minden lehető elkö-vetni igyekezzenek, a munkakörüket szabályozó rendeletekre való hivatkozással különösen köteles-ségükké tétetnek a következők:

a) hogy az egyes közsegi vagy birtok állo-mányi valósításoknál a szabály szerint kúttított kér-deket, s az egyes tárgyak lehető sajátságaihoz képest netán felmerülő, s a rendestől eltérő tény-állási viszonyokat saját eljárásuk alkalmával a le-hető behatón kinyomozni és tisztába hozni s vo-natkozó munkálataikat mindig kellően felszerelni és kiállítani igyekezzenek, hogy e munkáiknak gondos utánjárás és figyelmes belátás által elérhető tökélye mellett a kúttisztázás végetti gyakori vissza-küldéseket, vagy a felül vizsgálatok megrendelését, a melyekből szintén sok akadály származik az ügymenet gyorsítására nézve, mellőzni lehessen.

b) Különös figyelmet fordítsanak arra is: miszerint előleges intézkedéseik és magadejébeni hivatalos átírások folytán a közsegi előjárások, a valósításhoz szükséges birtokleveket, summáriumokat, ideérve esetleg a tagosítás előttiéket és utáni-akat is, kellő időre beszerezzék, s ezek valóságos megtörténtéről a valósító bizottságok tegyék mago-kat jó eleve bizonyossá, nehogy az említett ira-tok netaláni hiánya miatt a kúttított tárgyalások a munka elnapolásával és a felek ok nélküli utasítá-sával elmaradjanak.

c) Arra nézve, miszerint a valósító bizottsági tagok időszerezinti munkahelyeikről a m. kir. erd. alapigazgatósághoz illetőleg elnökségéhez teendő bir, vagy inuen nyarendő engedelem nélkül eltá-vozni tartózkodjanak, és hogy általában minden időt munkára kell fordítani és felhasználni; a való-sító bizottságok szintén komolyan figyelemessé té-tetnek.

Továbbá kijelentetik, miszerint a fennebbi esetekben, vagy bármilyen más módon az ügyviteli rendszabályok ellen elkövetett mulasztásaiért a valószínű bizottsági főnökök — illetőleg vezetőik szigorúan felelősek a tetteikért, s a felelősség alaposan panaszok vagy felmerülő események folytán a leg-szigorúbb elbánás útján exequatitni is fog.

Értésükre adatik továbbá a bizottságoknak, miszerint munkabéli haladásukról időszaki (havi) kimutatásait a kir. alapigazgatóság által esetről-esetre beható vizsgálat alá fognak vetetni, s azon célból, miszerint alaposan megtehessen itt győződni a felől, hogy minden munka a vonatkozó szabályoknak megfelelőleg hajtatik-e végre, és hogy a lehető gyorsaság kifejtetik-e? és végül, hogy valószínű-e időnkint és naponta annyi, a mennyit a fennfor-gó körülményekhez képest jogosan megkívánni lehet? ezennel megrendeltek, hogy az említett ki-mutatások „megjegyzés” rovatába mindazon mun-kák, melyek a kérdésben forgó idő alatt végrehaj-tatnak, a kimutatható valósághoz képest, de egy-szersmind főbb mozzanataikra nézve azon részle-tesseggel irassanak be, hogy azok egybeillesztéséből lehetőleg határozott meggyőződés szerzettessék a valósággal teljesített munka mérve és minősége iránt, a mely kimutatásokba pedig az ily értele-mben szükséges adatok hiányzani fognak, azok mind-annyiszor visszautasítatnak, szükség esetén az uta-zási számla iránti tárgyalás is egybe fogván az előbbiekkal küldtetni. Kolozsvárt, 1868. szeptember 19-kén.

Megemlítjük továbbá, miszerint észlelt re-formok tettek az alapigazgatóság keblé könyv-vezetésében, a munka felosztásra, valamint a szük-ségekreben ellenőrködésre és nyilvántartásra nézve. Továbbá az ügyvitel azon stadiumokon, hol az le-hető volt, egyszerűsített. A hivatali munka órák szabályoztatnak, s ezekkel együtt a magán felek általi tudakozódások rendje újból megállapított olyformán, hogy ilyenmő tudakozódások rendsze-rint a helyett lakó felek vagy megbízottjaik által naponta déli 12 óráig 1 óráig teendők, ide nem érve az átutazókat, vagy a helyett lakók sürgős eseteit is, melyekben a szükségelt felvilágosítás más időszakokban megadatik.

Végül az alapigazgatóság, valamint a szá-m-viteli osztály, úgy az illető pénztári hivatal összes személyzetének különösen kötelességére tétetett, az elintézkedések szabályoztatása mellett a kezelés gyorsaságára is kiváló figyelmet fordítani.

És így már most, ismerve a f. t. m. alapigaz-gatás új vezetőjének hazafiságát, egyszerűségét, s kiváló tárgyszerűségét párosult buzgalomát, valamint azon kiváló gondoskodást is, melylyel az elnökség maga is ez ügy gyors és lelkiismeretes lejárata-sa körül fáradozik, mielőbbi teljesen kielégítő ered-ménynek nézhetünk elébe s a sokat zaklatott erdélyi bírlakosság meg lehet nyugodva az iránt, hogy hátralevő kárpótáláshoz lehető gyorsasággal fog hozzá jutni.

Felhívás a nőkhez a természettudományi felolvasások tárgyában. *)

Európaszerte általánossá lett az a vélemény, hogy a nőknek is több járhatna a tudományos ismeretekből. Tagadhatatlan ugyan, hogy csak 30—40 évvel ezelőtt a nők általában még kevesebb kép-zelettel voltak a természettudományok iránt, mint ma, és így e te-kintetben is észrevehető a haladás; de azt sem lehet elvitatni, hogy a hölgyek iskolázása hivatá-sukhoz képest sem áll arányban a fiakéhoz. Könnyebb olvasmányok, egy kis hibás írás, némi jártasság zenében, táncban, csesebecse munkák-ban, ez többnyire mindaz, a mely a nők nagyrésze az élethez fog. Pedig egy hosszú életre kedély, melegség, bensőség, remény, megnyugvás, lemondás azok az útravalók, melyek el nem évülnek, meg nem keserülnek, s míg a csekélyebb módú tulajdonost megnevesítik, a gazdag kúntös birto-kosságtól sorsáig varázsolják. E tulajdonokat csak az okosságra ható, az értelmezést fejtő tanul-mányok által szerezhetni meg.

A mivel nyugat, Anglia, Francia- és Né-metország régebben belátta ezt, s nem számítva a nálunk is itt ott folyó szélesebb mérvű házi okta-tást, a nők számára magasabb iskolákat nyitott meg. Tanítják azokban mindazt a mire egy nőnek hivatásához képest szüksége lehet; tanítanak any-yit, mennyire ismerete után magától fejlethetik egy szorgalmas nő; s tanítványaik összegéből ki-húznak annyit, a mennyi megvilágítja magát az életet. Okos, ügyes, a természettől kimutatott célra törő nőket igyekeznek nevelni, nem unalmas tudá-kosokat, philozophusokat, vagy üres ábrándozókat. Kiragadni a nőt a csetésségből, óvni a felületességtől, részletetni az ismeretek áldásaiban, megtanítani gyö-nyörködni a szépen, gondolatot szerint: ez a valódi nő-emancipáció!

Nekünk kisebbszerű jó nőiskolánk bőven van; de nincs felsőbb leány-intézetünk; ugyanazért szé-lesebb ismereteket eddig csak egyesek voltak képesek megszerezni. Egy ága azonban az ismereteknek a szép természeti házból, iskolában csak-nem mindenütt parlhangba hevert. Ma is előbb is-merik meg hölgyeink Chinát, annak szokásait,

mint a minden pillanatban beszűt levegőt; jobban tudnak beszélni a siberiai folyókról, mint testük lüktető erecskéiről; többen tán inkább gyönyör-ködnék festett rongyból készült virágokban, mint az újuló természetben, Flóra örök ifjúságában! Nem szeretném, ha félreismernék. Nem akarok én soha a divatnak, sem a civilizatio bármely kö-vetelményeinek amugy is áldástalan hadat izenni. A mesterség tökélyeinek, a művészi szépnök min-den józan, mivel ember barátja. A mesterkélt he-lyett, a művészi szép mellett a természetet is óhaj-tanám megkedveltetni.

A mivel nyugat e tekintetben is szép példá-val s bizonyosan sok haszonnal jár előttünk. Egész irodalma van ott már a természettudományok min-den ágának a nők hivatásához mérve. Bepillanthat ott már a nő is a természet titkaiba, megismerheti törvényeit, ismergetheti magát.

E gondolat ösztönzött engemet is arra, hogy aerdülő hölgyeinknek a tél folytán a természettudományokból órákat rendezek. Igyekezni fogok felmutatni ez órák alatt mindazt, a miben élünk, mozgunk; megpróbálom ismertetni a természet kin-cseit, áldásait, bájait, ragyogó harmatesüppjét, vil-lámait, szíveit: meg akarom barátkoztatni a leendő édes anyával, közös anyánkat, a szép természetet. Tervem a tárgyak beosztását illetőleg röviden kö-vetkező:

1. Szók a természetben (phísica) a gyakrabban előforduló tűneményekről, a könnyen érthető törvényekről, az életben alkalmazást nyert kisebb eszközökről, sőt a nagyobbakról is, minők a telegráfok, gőzszekék; mind ezt hallgatóim szükségére is fel fogom alkalmazni.

2. Előadok a vegytanból (chemia) annyit, a mennyit a légről, vízről, az ismertebb, egyszerű és összetett testekről minden mivel nőnek tudni kell. Az előadást mindenütt kísérletekkel világítva.

3. Megismertetem rendre az állat-, növény-és ásványvilágot. Kiemelem különösen az embert. Tavaszal, növénytan óráim folytán, ki-terjeszkedem tapasztalati ágakra is. Érinteni fogom a virág- és konyha-kertészeti. Végül elő-adásaim egész komplexumával oda szeretném jutni, hogy a fenn vázolt értelmes nő fejlesztésére én is járuljak valamivel.

Előadásaimat f. év nov. 3-án nyitom meg, farkasutcai 54. sz. szálláson. Tartanak azok a jövő év április, vagy májusáig. Méltóztassanak a tisztelt érdeklődők beírásai szándékukat velem f. hó 30-áig tudatni. Hetenként 3 órát adnék, mérsékelt díjért. Előadási idő d. e. 11 óra lenne. Egyébiránt az illetők érdekében ezek módosulhatnak. A hely-hez is csak annyiban ragaszkodom, a mennyiben a kísérletekhez kell eszközök szálláson köny-nyebben kiállíthatók; azonban valamely felajánlott alkalmas helyet is elfogadok, sőt kívánatra külön órát is rendezhetek. A tisztelt hölgyeinket szü-lők, nevelők társaságában is szívesen fogadom, sőt felbűt érdeklődők is részt vehetnek óráimból.

A tisztelt nőkön, nevelőkön van hát most a sor részvétük által kijelenteni, hogy gondolatukkal, akaratukkal találkozott-e az enyém? Vajha e sa-játosnak látszó kezdetből csirája születne meg egy leendő felsőbb leánynevelő-intézetnek!

Tisztelettel Kolozsvárt, oct. 12. 1868.

Köcsi Károly,
természettudományi tanár.

Lapszemle.

A „Telegr. Rom.” arra oktatja olvasóit, ho-gyan lehet a veszélyt kikérteni. A mai korban — ugymond — a forradalmak rövid ideig tartanak s kevés vérontásba kerülnek, mert a politikai törekvések erkölcsi eszközökkel mozdíthatnak elő, az anyagi erő használata mintegy csak arra való, hogy az emberiség történelmének egyik szakaszát befejezze. Fölteve, hogy a haladási küzdelem ez irányt tartandja meg ezután is, a népek küzdelme a mivelődség különböző terein tiszteletreméltó jelle-get viselend — az a nép fog megtisztelő állást foglalni a nemzetek családjában, mely az értel-mi erővel leendő győztes. A „Telegr. Rom.” úgy látja, hogy a románok rendelkezésére álló eszkö-zök e részben hiányosak; aztán a tér is kor-látolt egy nemzetgazdasági, mint politikai tekin-tetben. Épp ezért tájékozniuk kell magukat azon alap felett, melyen szellemi erőiket kifejtetik, me-lyen oly életelt adhatnak, hogy az necsak a más nemzetek figyelmét, de érdekeltetést is fűkeltsé. Legelőbb is a nép erkölcsi gyarapodására kell figyelmet fordítani, ez nyújt reményt és fenntart a rossz napokban. Az egyház és az iskola azon tér, melyen erő gyűjthetnek, haladhatnak s nem-zeti érdekeik megővését eszközölhetik; e felett ugyanezen alapokon szereshetik meg a további fejlődések eszközeit is; mert ebben lelnek támaszt a gazdaságot, ipar, kereskedelem, egy a tudomány ápolására s fejlesztésére, mivel ezután nemcsak maguknak, de a testvér nemzeteknek is hasznára leendnek. Hanem mindezek előmozdítására mun-kásság és áldozatkészség szükséges. Ha ily módon látnának lelkesülten a munkához, nem lesz okok minden árnyéktól ijedezni, mert a nem-zetiséget fenyegető törekvések csak sarkanyuzni fognak az erélyt a nemzeti fejlődés előbbre vite-lére; ha ily úton haladnak, nemcsak a veszélyt kerülhetik ki, de a nemzet tagjainak összetartása minden ellenséges szándékot meghusitand.

Derék szász testvéreink unni kezdik a nagy-szebeni egyetem ó-szász többségének lábat-lankodását. Ime az „Ung. Lloyd” hasábjain olvas-suk, hogy Segesvár város és szék 500 polgára kérvényt adott be a belügyminiszterhez, melyben az egyetemi ildomtalan határozatok ellen tiltakoz-nak. Elmondják abban, hogy a N-Szebenben pőf-feszkedő egyetemi küldöttek nem képviselik a királyföld népet. Azt vették e derék polgárok, hogy a korhadt testületek küldöttei sietni fognak előkészíteni az útát egy valódi képviselőt üsszegyűltetésére, hogy ez a szükséges reformokhoz láthasson; e helyett azonban támadást intéztek a magyar kormány el-len s az általa tett comeshelyettest gyanúsítják. Nem helyeslik az utasításokat. Előre tiltakoz-nak az egyetem határozatai ellen, mert nem tart-ják illetékesnek a népség érdekeinek képviselésére, miért is remélik, hogy a magyar kormány módot talál a népség óhajításainak meghallgatására.

Igy szólnak e derék szász hazafiak, pedig mily hetvenkedő hangon beszél a „Sieb. d. Wblt” 19. számában az egész szász nemzet nevében. A szászok régen úgy, mint ma nyugat felé tekintenek, de azért nem vállalkoznak az 1848. és 1861 ki sze-repre, midőn annyit áldoztak az egységes Ausz-triáért; nem akarnak ismét eszközök lenni, mi-után 1863/4-ben is hiába „teljesíték köte-lességeiket.” A szász nemzet nem akarja a mór szerepét elvállalni, ő „ma saját lételeért küzd,” igaz jogiért, remélve, hogy a magyar nem fogja megrontani a német elemet; a szászok a „barbarismus” ellen is küzdenek, remél-ve, hogy a lajthántúli németiség tanács — és biztatással támogatni fogja. Végre azt is meg-jegyzik, hogy az ó-szászoknak igen szűk határt szabott a „kiegyenlítés,” midőn a Lajthát tette ha-tárul; különben állanak a veszély elébe és nem engedik magukat „svábokká” tétetni.

Csak arra vigyázzanak a vitéz urak, hogy más kellemetlenség ne érje. Ime a bécsi „Deb.” is veri a lárnadobot; azt mondja, hogy ideje föllepni Európának a moldva-oláh clique garázdálkodásai ellen, s komoly gondolatokba merülni hozzászól: vajjon nem kellene e Törökországnak szabad kezét engedni a demagóg fészék kitérítésére, hol a bolgár bandákat szervezik s a keleti kérdést lángra lobbantani törekcsenek, ugy-annyira, hogy okosabb lenne a forradalmi tűzhe-lyet megtisztítani addig, míg Oroszország agyag lábakon áll. Nem érzik-e a böles ó-szászok, hogy a magyar korona őtalmára is szükségük lehet?

A reactio és az illetőségi vita a szá-szok közt.

(Folytatás.)
De nem csak az erdélyi országgyűlés teendői ruháztattak át a pesti országgyűlésre, hanem Erdély bekebelezésével a fundus regius körülményei s azon viszony is, melyben a korábbi egyetem a legfőbb államhatalommal állott, teljesen megválto-zott mert míg egy erdélyi állandó országgyűlés fungált, a szász nemzeti egyetem mindenesetre ha-tározhatott saját keblé ügyeiben, s érintkezhetett a fejedellel közvetlenül, a viszonyok változával jövőben ez már nem lehet, mert az unio által a szász nemzet is egyik kiegészítő része lön a kép-viseleti alapon nyugvó Magyarországnak, hol a mi-niszteri felelősség elveinél s a szoros parlamentar-tis rendszernél fogva egy fejedelmi határozat és szentesítés sem törvény erejű mindaddig, míg egy miniszter által ellenjegyezve ntnes. A miniszter azonban szigorú felelősséggel tartozik, ő csak vég-rehajtó és semmi egyéb, mint az országgyűlés akaratának foganatosítója; azért mindennek mit törvényre akarunk emelni, az országgyűlés elé kell jutni; nem lehet tehát, hogy a szász egyetem mintegy az országgyűlés fölé helyezze magát, azt kikérülje, s közvetlenül a fejedellel közleked-jék, s annál inkább nem, mert azon országgyűl-ésen szász követek is foglalnak helyet. Ha tehát a szász nemzeti egyetem valóban birt az unio előtt azon joggal, a fejedellel egyetértőleg alkotni meg a községi törvényt, mi ugyan — mint már mondva volt — az erdélyi országgyűlés hatásköré-hez tartozott, e joga ma már megszűnt, mert a törvényhozási jog általában a magyar országgyűlést illeti; annyi joga maradt az egyetemnek is, mint minden törvényhatóságnak is Magyarországon, hogy véleményét, nézeteit, kívánatait felirat alakjában az országgyűlés elé terjessze.

A jelenlegi egyetem többsége is kezdi végre belátni, hogy a municipális kérdésekbeni határozat-hozatalra egyedül a magyar országgyűlés van hi-vatva, s a vita jelenleg csak a név felett, e kife-jezés felett foly községi „statutum”, midőn az egyeztetett tstatutakat az országgyűlés el is fogad-hatja, de el is vetheti, s így a jelenlegi egyetem keblében folyó vita nem egyéb „a császárszék” feletti harcnál, mely épp oly cselárányatlan és eredménytelen lesz, mint a reactionarius uraknak legközelebbi tiltakozásuk. Még azt is állítják to-vábbá ez urak, hogy a „fundus regius”, az általuk ugynevezett „Sachsenland” olyan viszonyban van Magyarországgal, mint Horvátország. Nevetséges állítás. A fundus regius 1848-ig az államjogilag önálló Erdélynek egyik municipiuma volt és semmi

államjogi önállással nem birt; birta saját municipa-lis autonómiaját és egyebet semmit, azért a fun-dus regius Horvátországgal egy helyen említai sem lehet.

Erdély államjogi önállósága az unioval telje-sen megszűnt és ez unio real unio, s így Erdély Magyarországra teljesen bekebelezetett. Ha tehát egész Erdély elvesztette államjogi külön állását az unio által, mi joga vindicalhatna magának a kép-viseleti alapokon nyugvó Magyarországon az Er-dély egyrészt képező fundus regius oly állást, melylyel az unio előtt az egész ország birt.

A szász nemzeti egyetem e szerint a magyar országgyűléssel szemben nem coordinált, hanem csakis subordinált intézmény lehet, s a szász nem-zet és a magyar birodalom közt nem az a viszony áll mint két egyenjogu fél között; tehát itt pacta-lásról szó sem lehet. A kérdés az, vajjon van-e törvényhozási joga a szász egyetemnek vagy ninc? s habár erre az előbb elmondottakban elég felelet van, czáfolatul legyen megemlítve még a követ-kező:

Álljon hát, ha tetszik, azon állítás, hogy az egyetem törvényhozási joggal birt, s ha álloa is, világos, hogy ma már e jog nem illeti; mert, mint előbb is eléggé bizonyítva van, az a magyar or-szágyűlés hatáskörébe ment át, s egy valódi alkot-mányos államban, mint a minő Magyarországnak, fő-elv a jogegyenlőség levén, a privilegiumoknak sem egyénre, sem egyes nemzetre vonatkozólag, ér-telme többé nincs. A magyar törvényhatóságok soha sem gyakoroltak törvényhozási jogot; annyit tehettek 1848-ig, hogy követeket utasítással lát-ták el. És ki merne józan észszel ez elavult s ér-vényen kívül helyezett utasítási joggyakorlatból törvényhozási jogot vonni le? Eppen csak e logi-kával követelhet hasonló szabadságot magának a szász egyetem, s ezt tenni — ha a világ gunyját magokra vonni nem akarják — talán a reactionarius urak sem fogják ezután.

Ellenvetésül hozhatnák fel tén, hogy mert az említett szabadsággal Magyarországnak minden törvényhatósága birt; ez nem tekinthető kiváltsá-gnak, hanem az egész országra kiterjedő jognak. Azonban Magyarország ma már nem federalistis alapokon nyugvó ország, hanem egy egységes al-kothmányos állam, s ez egységes nem csak logikai kifolyása a képviselői rendszernek, de az állam fennállását illetőleg életfeltétel; mert a keblében levő nemzetiségek csak ez által tarthatók össze egy egészszé; a foederalismus tarthatatlanul vesz-tébe sülyesztené.

Nem lehet eléggé ismételt a magyar állam minden polgára előtt, hogy csak két alternativa van számukra fenntartva: vagy élni biztosan és szabadon egy alkotmányos Magyar-orországgal, vagy elnyeletni egy orosz-szláv despotismus által.

Sokkal jobban tennék román testvéreink is, ha daco-román-féle álmadozásai helyett a tény le-begne szemek előtt; de ne fussa el a szászok figyelmét sem, s legyenek már meggyőződve, hogy biztos jövőre csakis egy alkotmányos Magyarországnak számíthatnak, s ezért azt minden erejükkel támogatni, saját érdekük hozza magával.

A felhozott okokon kívül még van kettő, mely kétségtelesen teszi a szász reactionarius urak ne-yetségességét és helytelenségét:

1. Az erdélyi szászok Gejza által hivatnak jelenlegi hazájukba, hogy a civilizatiót Magyarhon keleti részében terjeszték, s hogy e szép felada-tuknak annál jobban megfelelhesenek, nem csak földet, hanem különös kiváltságokat is nyertek. E kiváltságoknak 1848-ig, míg Erdély külön ország volt, s csak egyes kiváltságot, nemzeteket és tes-tületeket ismert el a jogokkal nem bíró ugyneve-zett „misera contribuens plebs” mellett — volt értelme; de ma, midőn e nagy néptömegnek is jog adatott, valamely nemzetnek külön kiváltsá-gokat igényelni több, mint nevetéges, s miként is igényelhetne magának egy bevándorolt nép több jogot a hon törzsökös lakóinál? Annyi illethei a legjobb esetben, mint ezek bármelyikét, de több soha.

2. A magyar királyoknak soha sem állott jo-gában oly kiváltságokat osztogatni, melyek által állam képződhetne az államban, mert e hon sem a Királyhágón innen, sem azon túl nem volt e ki-rályok tulajdona, s így ezek által elosztogatható sem. A politikailag egységes magyar nemzet bir-toka volt ez, melyről csak az összes magyar nem-zet rendelkezhetett és rendelkezhetik, s melynek törvénykönyveibe a fejedelmeket kötelezőleg írva van, hogy „Szt. István birodalmát szét-darabolni nem szabad.” (Vége következik.)

Magyar országgyűlés.

A képviselőház ülése okt. 9-kén
Napirenden van az nrébi örökhatóságokért országos alaphól adandó megtérítésről szóló tör-vényjavaslat tárgyalása.

Horváth Boldizsár igazságügyminiszter: Midőn a magyar aristocratia, egyedül a történe-lemben minden nyomás, minden erőszakoskodás nélkül kimondotta a szabad föld nagy elvét, a kor színvonalára emelkedett, de midőn a 48-diki tör-

*) Ajánljuk a t. nők, az anyák méltó figyelmébe.

Szerk.

vényhozás az urbér országos megváltását kimondta, csaknem büntette azokat, kik már az előbb hozott törvények alapján maguk megváltottak magukat, s az országos intézkedést megelőzték. Belátta ezt maga a 48-diki törvényhozás is és egy cikkben nyilvánkoztatta, hogy méltányos kárpótlás iránt intézkedni fog; ezen ígéretet be kell váltani s az célja a jelen törvényjavaslatnak. Az elvekre nézve, melyeket a kormány szem előtt tartott, megjegyzi: az iránt, hogy a 48 diki törvényhozás által adott ígéretet, be kell váltani, nem volt kétségben egy perczig sem, mert legyen a nemzet fukar az ígértben, de ha egyszer tette, váltsa be szavát. Arra nézve, mely váltásokért adassék kárpótlás, úgy találja a kormány, hogy csak az 1840. év után történtek tarthatnak igényt, mert az ez évi törvény mondta ki az örökösítés lehetőségét, s mi az előtt történt, inkább magán szerződés volt, nem alapult törvényen. A kárpótlási összegre nézve helyesen vélt eljárni, ha azt vette alapul, a mit a 48-ban megváltott javaik után a volt földesurak kapnak. Végre azt illetőleg, ki kapja a kártérítést: a mostani birtokos e, vagy a ki a megváltást eszközölte? a kormány ez utóbbi részére döntött, mert igaz, a ki megvált egy megváltott jószágot, megadta annak áraban a váltásösszeget is, de lehetetlen azt kiszámítani, minő érték vonandó egy birtoknál a váltásnál, és mennyi más körülmények, míg a ki a megváltást eszközölte, méltán mondhatja, hogy ővé az érdem, sokszor áldozatokat hozott, adósságokba merült miatta. A közp. bizottság által javasolt részleteseb módosításokat a kormány elfogadja.

Papp Mór nem ismervén elévülést sem a közt., sem a magánjogban, azt találja, hogy a javaslatban nincs minden kimerítve.

B. Podmaniczky Frigyes rövid szavakkal kijelenti, hogy elfogadja a javaslatot, míg Tanárky Gedeon szükségesnek látja, hogy előbb statisztikailag megállapítsa legyen a teher, melyet az ország ez által elvállal. Ha ez meglesz, akkor döntsön a ház a lehetőség és méltányosság szerint.

Bónis Samu szintén óhajtott volna, hogy előbb statisztikai kiszámítások történének, de ha nem lehetett, azt nem akarhatja, hogy az így oly távol időre elodáztassék. — Arra nézve, hogy kárpótlás adassék az 1840-dik év előtti megváltásokért is, megjegyzi, hogy az urbéri megváltásról legelőször az 1840 ki törvény emlékezvén meg, ez előtt örökösítés nem is történtett s így nem is kárpótolhatatik. A 48 ki törvény megszabja, hogy a kárpótlás ugyane törvény elvei szerint történjen, s így a kormány eljárása e javaslatnál tökéletesen helyes. Ha jogi szempontból venné fel a dolgot, ekkor kellene a 40-dik év előttiéket is kárpótolni, de itt jogról nem lehet szó, mert arra senkinek sincs joga, hogy terheitől az ország váltssa meg; ha ez mégis teszi, az kegyelem. Ennek folytán a javaslatot általánosságban elfogadja. (Helyeslés.)

Horváth Boldizsár igazságügyminiszter válaszol a két oldalról megátdadásra, melyek egyike azt akarja: ne adjanak semmit; a másik: adjunk többet. Halász ellen erőlesen visszautasítja a 48-diki törvények kijátszását, csodálkozva, hogy ezt éppen azok mondják, kik szeretik magukat kiválozlag 48-asoknak nevezni. — Mások meg a mult századokra is vissza akarnának menni a kárpótlással, mit azonban az 1840-diki törvény világos szavai nem engednek. Tanárkynak megjegyzi, hogy a számok előterjesztése igen kíváncs, de viszonyaink között ez legalább 5 évet venne igénybe s addig halasztani az ügyet nem lehet.

Tiaza Kálmán röviden kijelenti, hogy elfogadja a javaslatot, mert a 48-diki törvényhozás szavát be kell váltani. Ezután Tanárky szavai folytán ettől kérdi, hogy a mit ő is helyeselt, a statisztikai adatok szükségét miért nem ismerték el, midőn az ellenéke sürgette? a jelen tárgynál azt hiszi, nem őt, de egy év alatt lehetett volna létrehozni.

Madarász József a szövekre lép, hogy ki-jelentse, miszerint ő, kik „nehányan“ itt kiválozlag 48-asoknak tartják magukat, a javaslatot általánosságban elfogadják.

Szólásra senki többé feljegyezve nem levén, elnök a kérdést feltette s a javaslat általánosságban az összes ház által, két vagy három ellenindítványt tett tag kivételével, elfogadtatott.

Következett a részletes tárgyalás, melyben némi lényegtelen változások történtek, a végmegszavazás egyik közelebbi ülésre határozottatott.

NAPI HIREK.

— Tisztelettel kérjük t. előfizetőinket méltóztassanak becses megrendeléseket lapunkra mikhamarább megtenni, hogy teljes példányokkal szolgálhassunk.

Előfizetési feltételek:

Égész évre . . . 12 ft. o. é.
Félévre . . . 6 „ „
Évnegyedre . . . 3 „ „
Egy hóra . . . 1 „ „

— A városunkban uralkodó marhavész tárgyában a kereskedelmi miniszter úrnak egy sürgönyét vette e hó 12-kén polgármesterünk. E sürgöny a legerélyesebb intézkedéseket rendeli, megjegyezvén, hogy a vész állásáról távirati jelentések naponként egyenesen a minisztériumhoz küldendők. A miniszter úr ígéri, hogy ha sikert nem tapasztal, rendkívüli intézkedéseket fog életbeléptetni.

— A marhavész alkalmából Kolozsmegye főispánja gróf Eszterházy Kálmán nr. Kolozs, Torda és Doboka megyékre nézve kormánybiztossá nevezetett ki.

— Az erdélyi államgymnasium, a „Kr. Ztg.“ szerint N. Szébenből Brassóba tétetnék át.

— A szász nemzeti egyetem utolsó ülésében szönyegre került a n. szébeni iparosok kérvénye, hogy iparezélok előmozdítása végett venne fel az egyetem 2 milliónyi kölcsönt. Az egyetem egyszerűen visszautasítja a kölcsön kérvényt.

— A brassói magyar olvasóköri Deák Ferenczet tiszteletbeli elnökévé választotta s hozzá bizalmi iratot intézett.

— A kolozsvári kör megnyitása, választmányi határozat folytán, f. hó 18 kán d. e. 11 órakor, a célra tartandó közgyűléssel fog megtörténni. Melyre is a t. cz. tagok tisztelettel meghívattak. Kolozsvárt, oct. 14. 1868. Hajós János, elnök. Krisik Sándor, jegyző.

— Az énekekademia közöltét megnyitása a szüret miatt november elejéig elnapoltatott.

— A keleti marhavész állása Kolozsvárt. Összes marhalétszám az egész városban: 2686 darab. Járványlepte udvarok száma oct. 11-kén volt 13, 12-kén 14, 13-dikán 17. Járványlepte mezőréz oct. 11-kén volt 2, 12-kén 2, 13-án 2. Járványlepte marhalétszám oct. 11-én volt 174, 12-kén 181, 13 kán 196. Ezekből kivágott, mint még teljesen egészséges oct. 11-kén 4, 12-kén —, 13 kán —. A betegekbl meggyógyult oct. 11-kén —, 12-kén —, 13-kán 2. A betegekbl elhullott oct. 11-kén —, 12-kén 1, 13-kán 2. Beteg octob. 11-kén 18, 12-kén 20, 13-kán 19. Gyanus, de még egészséges oct. 11-kén 63, 12-kén 67, 13-kán 79. Kolozsvárt, oct. 13-kán, 1868. Filep Samu, id. polgármester.

— Csikszékből írják, hogy Kozmás helységében mult hó végén 70 gazda lett a tűz miatt semmivé.

— Sz. Régenből oct. 12-ről írják: Ismét szerencsétlen csapás érte szomszéd falvaink egyikét, Holtmaroz; hol egy tegnap véletlenbl támadt tűz miatt 26 ház, több számos gazdasági épület és minden begyűjtött takarmány hamvává lett. Ennyi szomorú tapasztalat után okulhatna már a nép is.

— Segesvár követe Fabritius K. a belügyminiszternek egy tiltakozást nyújtott át, mely a jelenlegi egyetem határozatai ellen szól s 500 segesvári polgár névvelírásával van ellátva.

— Mint N. Szébenből írják az ex szász comes Schmidt Konrád f. hó 10 dikén családostól Bécsbe utazott.

— K. Fejérvárt f. hó 9-kén fejeztettek be a hadgyakorlatok.

— Rettegről (B. Szolnok) írják: Helységünkben mult hó közepe táján az ugynevezett „ár-pástó“ utczában 8 család háza, s részeit már bő á alatt, gyűjtött takarmánya és gabonája lett, egy pár óra alatt, gylásból eredt tűz áldozatjává. A sors csapását már megelégtültnek vélek, midőn f. oct. hó 5-kén estéli 10 $\frac{1}{2}$ óra tájban, ugyanazon utca során, azon család menedékhelyén, a honnan az első gylás eredt, tűz támadt, melyet a folytonosan növekedő szél oly borzastóvá tett, hogy azon utcában a még épségben maradt házak menthetlenül lángba borultak, onnan két mellék utcában s ki a piacra kapott a tűz. S így újból 19 ház minden begyűjtött takarmány, sok gabona és számos mellék épület pusztult el a csaknem másnap estig tartott tűzvész által. A tűznél elég korán jelent meg szolgabírósegéd Czecz Károly, ki egész végig a lehető erélyt fejtett ki a tűzvész megállítására. Másnap izraelita Marcus Márk az iuségesek között 105 cipőt és 3 veder pálinkát osztott ki, nemkülönben Gergelyi Károly is adakozott; valóban elismerést érdemelnek jótékonyágukért. Most csaknem a tél küszöbén 150 lélek van helységünkben minden élelem nélkül, s csaknem reményt veszve vár a jövőre emberbarátok segélyére és adakozására. Felhívjuk a könyörületet e szerencsétlenekre!

— Pályázat nyitattott a dézsi királyi adóhivatalba bevezetett gazdasági hivatalnál levő számtartói, és N. Szébenben a pénzügyigazgatóság-nál 3 fogalmazógyakornoki állomásra; előbbi határideje oct. 25. másodíké nov. 10-dike.

— Közhirre tétetett a vidéken, hogy városunkba a marhavész tartama alatt sem juthat, sem kecskét behajtani nem szabad, ez igaz és célszerű; a napokban egy kis csoport kecske és juh felett folyt az alku a barompiaczon, — ez is igaz, de nem célszerű, s bámulatos, hogy az ilyesmi kikerülheti a figyelmet.

— Papp Szilágyi József nagyváradi görög katolikus püspök egy főpásztori körlevelet bocsátott egyházmegyéje lelkészeihez, melyet őrmel említtük meg, mint a hazafias érzelem, bigadt gondolkodás tanuságát, helyes oktatást arra, hogy hű hazafiak, jó románok legyenek. A pástorlevél kezdetén megütközéssel említi, hogy a „Föderatiunea“ lap szerint több lelkész a balázsfalvi pronounciamentóhoz csatlakozott; a főpap elvárja,

hogy a papság nem fogja önmagát és az egyház-megyéét compromittálni, hanem hivatásának megfelelőleg fogja tudni polgári köteleit, melyek teljesítésével kell a nép előtt mindig ragyognia; kifejezi ezért nem helyeslést azon lépés felett; int a koronás király és a haza alkotmánya iránti hűségre, „mert Isten helyezett minket ezen földre, melyet többi honfitársainkkal együtt könnyeinkkel és véréinkkel áztattunk, ez a mi hazánk, melyen élünk és halunk kell.“ Felszólítja végül, maradjanak papi hivatásuk mellett, mert kötelességüket csak így fogják teljesíteni.

— Egy számár, mint házassági akadály. A „Progr. de l'Eure“ következőleg ír le egy tragikomédiát, mely Beaumont vásárján adta elő magát: Nagy tömeg volt a vásártéren összegyűlve, hol a többi spectaculum közt egy tudós számár mutogatta tudományát. E tudós számár egy fejbizcentéssel, egy farkosóvalással fedezte föl a férfiakról, ha házask e, vagy nem, a fiatal leányokról, ha van-e szeretőjük, s a nőknek bányagyermekük van. Egy fiatal leány Beaumont közeléből épen azon perczben jelent meg, midőn a mentor épen e kérdést tévé föl a nagyfűllt tudor-nak: „Szólj, bány gyermeke van a madamnak?“ Don Aliboron fölemeli lábát és hármat rug a levegőbe, nagy hahotájára a bámszokodóknak és még nagyobb megütközésére a fiatal leánynak. Fájdalom, a leány főlegénye jelen volt és komolyan találta venni e lapsust, veszekedést kezd szerencsétlen arájával és elkergeti magától, elkeseredéssel kiáltván utána: „Hát így vagyunk, hűtlen család! Három gyermeked van s nőül akarnál jöni hozzám. Keresz magadnak más boldond.“ Hiába akarták kibékíteni Estellával Nemorint. Elvezették ez utóbbit egy más oraculumhoz is, de mitsem akart hallani. S a vigasztalhatlan Estella szüntelen sir. A vidék egy tekintélyes egyénisége azt tanácsolta a leány családjának, hogy kárpótlásul perelje be — a számarat.

— Dohánytermesztőinknek érdekes hírül s követésre méltó példálul szolgálhat azon kísérlet, melyet e napokban Aradmegyében Atzél Péter egyik mintagazdaságán tettek: a dohányleveleket amerikai módra tűz által szárítani. A kísérlet teljesen sikertült s a jelenvolt szakértők egyhangulag elismerték, hogy mind színre, mind egyéb tulajdonságokra nézve alig különböztethető meg a legjobb amerikai szivarlevelektől. Miután e nevezetes termelési ágnak nagy hátránya éppen a roppant csekély ár, kíváncs, hogy a termelők megragadjanak minden módot, árjuk értékének emelésére.

— Lajthántól végre találak miniszterelnököt s így a „Hon“-nál egy ékes vezérezésk bevezetés esleett. Az „Oest. Corr.“ szerint Auersperg Adolf herczeg csehországi országos marsall van kiszemelve a legközelebb már ki is nevezetetik.

— A király és fuvaros. A „Presse“-nek írják: midőn a király közelebből Gdöllől Pestre érkezett, a hídő közelében valódi állatkinzásnak volt tanuja. Hoffmann fuvaros embertelen módon zaklatta és verte lovait, melyek a tulterbelt járművet tovább vinni képesek nem voltak. A király, ennek láttára, megállítatta kocsiját és boszankodva kiáltá: „Nem tudja e, hogy tiltva van az állatkinzás, és tudja e, hogy ezért elfoghatják?“ Hoffmann az egyszerű ruhában nem sejtve a királyt, daczosan válaszolá: „Ehez az urnak semmi köze, saját lovaimmel tetszésem szerint bántok el s erre nézve a császár sem parancsol nekem.“ — A király erre tovább hajtatott. Egy városi őr azonban, legott bekísérte a rakonczátlan frátert, ki remülve vette tudomásul, hogy ő királylyal gorombáskodott.

— Bukurestből írják, hogy Galaczban újlag zsidóüldözések fordultak elő. A zsidóüldözők az ottani zsinagógába törtek, hol egy összehittetés jött létre üldözők és üldözöttek közt, miközben többen veszélyesen megsebesültek. Okot reá egy utcai esetpaté adott okát és zsidó gyermeközt közt. A rendőrség újra helyreállította a rendet és esendet.

— Egyéb dolga nem levén valakinek, ki számított, hogy Krisztus halála óta még nem telt el egy milliárd percz, s hogy ettelen még 34 év kell, miután egy évben 525,000 percz van.

Nemzeti színház.

Oktober 10-én: „Dajka“, operette, és „Fips“, bohózat.

Oktober 11-én: „Okos bolond“, népszimű 3 felvonásban.

Oktober 12-én: „Zsidóhölgy“, opera, írta Halévy. Odry Lehel a Gilbert szerepében lépett fel, és pedig e saison alatt ma előszőr. Odry kellemes jelenség színpadunkon, milyenné nemcsak szép hangja, hanem egyszersmind játékára fektetett gondosság teszi. Ez által feltűnővé válik még a háládatlanabb szerepekben is és sokoldalú tanulmány, magas hivatás látszik ki belőle. Erről tanuskodott már fellépte is, mely alkalommal, noha reketség miatt hangja kissé fátyolozott volt, mint drámai színész csaknem teljesen feledtette azt a közönséggel. Különösen kiemeljük a harmadik felvonásban azon jelenetet, midőn Atokra tör ki; a különben is kifejezésteljes ének hatását a melyen átértett előadás által magasra fokozta, míg másfelől minden mozdulatának plastikai jelentőséget adott. Izabellát Morzsa Emma, Eliazárt Dalfi és Rechát Tannerné személyesíté.

Oktober 13-án: „Férj az ajtó előtt“, operette, és a „Nyolczadik pont.“ Az operettben színházunk újonnan szerződött tagjai Szilágyi Béla és neje léptek fel. Szerződöttesük valódi nyereség. Szilágyiné asszony csinos alak, igen szép soprán hanggal bír, melylyel jelentékeny zenei képzettség és gyakorlat párosul. Szilágyi szintén jeles operetténekes gyanánt mutatta be magát. Általában e kedves kis operette előadása semmi kívánni valót sem hagyott fenn. A „Nyolczadik pont“-ban Kovács Gyula is sok vigjátéki tehetséget tanusított. Takács és Pappné helyöket szintén betöltötték.

KÜLFÖLD.

Olaszországban a mazzinisták azon hírt terjesztik, hogy Franciaország mult september hó közepén titkos szerződést kötött az olasz kabinettel, melynek értelmében III. Napoleon kész Rómát átadni Olaszországnak, ha ez viszont Szardiniát engedti át Franciaországnak, s azonfölül 150,000 embert állít a porosz ellen. Más versio szerint, egyezmény létesült, mely szerint a francia és olasz csapatok közösen szállnak meg Rómát.

Páris, okt. 9. A „Constitutionnel“ a román politikára vonatkozólag mondja: Bratiano nem hiheti, hogy a császári kormány politikájával meg van elégedve. A nyugati hatalmak naponként többet foglalkoznak a saját nézeteik és a jelen román politika közötti különbséggel. Törökország fenyegetve van, míg ellenben ő senkit sem fenyeget. A hatalmak érdeke Törökország részén áll.

Madrid, okt. 8. A vallászsabadság és egyenlőség kikiáltatott. A nép a városon keresztül tolong; zászlók hordoztatnak a tömeg élén, ezen felirással: „Le a Concordatummal! Eljen a szabad Róma!“ A város ki van világítva. A minisztérium megalakult. Serrano miniszterelnök, Prim hadügy-, Topete tengerészügyi, Figuerolla pénzügy-, Lorenzana külügy-, Uloa igazságügyi-, Sogasta belügy-miniszterre lön. Ayala a gyarmatok, Zorilla a nyilvános munkák ügyét vette át, s végül Benitez Madrid kormányzója nevezetett ki.

A konstantinápolyi összeesküvésre vonatkozólag azt írják a „Correspondance du Nord-Est“-nek, hogy september 23-kán több elfogatás történt, s hogy az egész összeesküvés Murad-Effendi javára történt volna, ki maga is nagyon compromittálva van az ügyben: a mennyiben az egyik összeesküvő iratai közt egy általa aláírt fermant találtak, mely a lázadás kitérőse alkalmával lett volna kihirdetendő. A kormány, mint mondják, titkon akarta az egészet tartani, de ma már a hirlapok is szólnak felőle.

Ignatieff tábornok több elfogott orosz alattvaló kiadatását kérte; mi azonban megtagadtatott tőle, miután szintén része vettek az összeesküvésben. Mondják, hogy ez úgy könnyen adhatna okot Orosz- és Törökország közötti surlódásokra és pedig annál inkább, mert az elfogott személyek valomásai által az orosz követéség is bele van ártva a dologba.

Dánia hír szerint jegyzéket intézett a londoni tanácskozmányon jelenvolt hatalmaskökhöz, melyben ezeket felhívja, hogy Poroszországot a pragai béke V-dik pontjának megtartására kötelezzék.

Madrid, okt. 9. Bravo titkárát a nép súlyosan megsebesítette; Prim kárhoztatta ezen kihágást és ajánlotta, hogy felejtssék a régi visszaéléseket. A demokraták főnökei megegyeztek, hogy a legerélyesebben fogják támogatni a kormányt azon esetre, ha ezentul is a viszonyok demokratikus megoldásán fog működni.

Bécsi diplomatiái körökben a porosz kabinet bizonyos ajánlatáról akarnak tudni, melyszert a várható olasz ultimatumot, melyben a francia kormány állítolag komolyan fel fog szóllítani, hogy oszapatait az egyházi államból visszavonja, a maga részéről diplomatiái uton támogatni fogja.

Madrid, okt. 9. A „Gaceta“ egy nyilatkozatot közöl, mely a juntat megillető jogokra, a közelebből behozandó általános szavazati jogra, a valás s oktatás szabadságára, az egyleti és gyűltekezési jogra, a sajtószabadságra, az igazgatás decentralisatiójára, a jury életbeléptetésére és a bírák függetlenségére vonatkozik.

A madridi angol követ — azon biztos feltevésben, hogy Napoleon császár is hasonló álláspontot foglal el — már utasított, az új kormányt a leghatározottabban biztosítani, miszerint Angolország elvileg soha sem fog ellenzeni bármely combinatiót, mely által a spanyol nemzet teljes szabadságban jövője felett határoz, föltéve, hogy e combinatio nem veszélyezteti az ország békés viszonyait a külfölddel.

A „Globe“ azt hiszi, hogy a spanyol királynő csak a papság vak eszköze volt. „A forradalom“ — ugymond — „hosszu évek müve volt; egymást követő felkelések készítették elő az utat e végső válságra. A forradalom teljes volta megérdemli mindazok halálját, kik a szabadságot szeretik, s egyetemes és szilárd békét, és mind politikai, mind társalmi, mind vallási tekintetben jólétet óhajtanak. Legkevésbé sem csodálkozhatni, hogy Izabella tiltakozása csak megvetést keltett Spanyolországban. Ha a forradalom csakugyan, a mint az extrálynő magát hinni tettei, vakbuzgók müve, és néhány személy örült kevelységének kitérőse volna, akkor, igen is, lehetne egy restauratió lehetőségéről szólni. De a jelen körülmények közt ilyesmit csak gondolni is valóságos képtelenség.“

Az „Opinion Nationale“ nagyon örvend a föltét, hogy a spanyol forradalom szinte vérontás nélkül ment végbe. „Miután“ — ugymond — „ezen retentő demokraták hatalomra jutottak, senkinek létvetett agyon; Novaliches számára nagyszerű temetést készitnek; Cheste s Girgenti grófnak utlevelet adnak, s még ama mazos da escuadrák is, kik 1866. januárban a Ramblan annyit oryilkoságot követtek el, szabadon hagyatnak.“

Ez mind igaz. Most nem történtek oly hidegvérrel végbevitt kegyetlen kivégzések, minők a

